

Љиљана Р. МАРКОВИЋ*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за оријенталистику
Група за јапански језик и књижевност

ТРАНСКРИПЦИЈА И АДАПТАЦИЈА ИМЕНА ИЗ ЈАПАНСКОГ У СРПСКИ И РУСКИ ЈЕЗИК

С обзиром на висок степен компатибилности фонолошких система јапанског и српског језика, не очекују се у српским текстовима ендегени транскрипцијски проблеми при навођењу јапанских имена. Ипак, због посредованих превода јапанских текстова са енглеског, француског, немачког и руског језика ови проблеми се у континуитету појављују.

У раду се предлаже транскрипцијски образац који је погоднији за српски језик, са јапанским гласовима приказаним уз помоћ јапанских службено предложених научних транскрипцијских вредности уместо оригиналних јапанских писаних симбола. Транскрипцијски образац, уколико би био прихваћен у научној и широј јавности, водио би ка правилности и једнозначности у области јапанске ономастике и њене такозване широке транскрипције (и у масовним медијима, на пример).

Кључне речи: јапански језик, српски језик, руски језик, транскрипција, јапанска топонимика, властита имена.

I. Уводне напомене

Предмет обављеног истраживања био је постављање одговарајућег система широке транскрипције јапанске топонимике, антропонимике и патронимике на српском, и анализа владајуће праксе на руском говорном подручју, имајући у виду да руска пракса постаје све значајнији узор за анализу, пре свега, због све већег броја радова из области јапанологије који се публикују на руском говорном подручју.

Обрађени материјал састоји се од корпуса који обухвата: 198 картица које садрже ономастичке лексичке јединице, 130 картица које садрже топонимичке јединице и 8 картица које садрже асимилиране позајмљенице и неке друге јапанске апелативе, као и одређен број одговарајућих лексичких јединица из литературе, штампе,

---

* ljiljana.markovic@gmail.com

радија и телевизије које је аутор сам припремио. Што се тиче транслитерације јапанских ономастичких термина у руски, проанализирано је 457 јединица позајмљених из јапанског језика у руски, класификованих у 13 предметно-тематских целина: лексика из сфере уметности (50), домаћинства (45), спортска лексика (92), називи државних установа, здања, дужности (14), кухиња (90), медицинска лексика (5), елементи говорног бонтона (15), називи традиционалних религија и веровања (37), називи природних појава, биљака и климатских особености (12), називи новчаних јединица и јединица мера (9), називи разних видова транспорта (14), јапанска властита имена, аниме, манга (74).

Циљ овог истраживања био је да се омогући давање предлога за функционално задовољавајући систем широке транскрипције јапанске ономастике, како би се она што је могуће тачније приказивала с обзиром на фонетске и графичке могућности српског и руског језика, и то на целом подручју, како географском, тако и у различитим сферама употребе српског језика, као и руског језика, једнообразно и без неоправданих одступања. Резултат спроведеног истраживања је радни предлог важног и сложеног научноистраживачког подухвата.

II. Фонолошки систем јапанског језика у односу на српски и руски језик

I. Особености јапанског фонолошког система

Услед одређених језичких карактеристика које јапански језик чине тешко одредивим одувек је међу лингвистима постојало неслагање о пореклу јапанског језика. Тако је јапански језик сврстан не само међу алтајске већ и међу малајско-полинезијске језике. Једно од најутицајнијих мишљења о овој теми ван Јапана дошло је од америчког лингвисте Р. А. Милера, који заступа тезу да је јапански језик алтајски, с тим што је сродан прото-источноалтајском, који се, по свој прилици, био поделио на прото-северноалтајски и полуострвско алтајски, отприлике у доба неолита. Р. А. Милер, даље, сматра да, док су манџурско тунгуски језици главни језички потомци прото-северноалтајског, јапански и корејски представљају језике који су се развили из прото-полуострвског алтајског, који се био поделио на прото-полуострвски (данашњи главни представник му је корејски) и прото-острвски, из којег се развио старојапански (Miller 1980: 50).

Према мишљењу водећих данашњих јапанских лингвиста, који се служе, поред лингвистичког, и најширим антрополошким и етнолошким приступом, јапански језик по својим битним типолошким особинама представља језик такозване алтајске језичке породице, при чему је до стварања старојапанског језика дошло стапањем алтајског језика, који су са собом донели миграцијом таласи из Јужне Кореје, са полинежанским језиком староседелаца јапанских острва. Како су дошљаци, који су говорили алтајским језиком, били на вишем техничком и културном нивоу од староседелаца, удео њиховог језика у одређивању морфолошког и синтаксичког профила старојапанског био је такође доминантан. Језик староседелаца је, ипак, добрим делом у старојапанском оставио своје лексичко и фонолошко полинежанско наслеђе.

Фонолошки систем овако оформљеног јапанског језика релативно је једноставан. Вокалски систем сачињава пет вокала: *a, u, y, e, o*, који могу бити кратки и дуги. Дуги вокал је по природи исти као и његов кратак пар, с тим што му је дужина отприлике два пута већа од дужине кратког вокала. Дужине вокала важне су у јапанском језику јер, наравно, значења лексема неретко стоје у зависности од дужине вокала (Џимбо 1947: 20).

Консонантски систем састоји се од петнаест сугласника, а то су у јапанској научној транскрипцији: *b* /ср. б/, *d* /ср. д/, *z* /ср. г/, *x* /ср. х или ф/, *k* /ср. к/, *m* /ср. м/, *n* /ср. н/, *h* /ср. н или м/, *c* /ср. ч/, *p* /ср. п/, *r* /ср. р/, *t* /ср. т/, *w* /ср. в/, *z* /ср. з или ђ/, *y* /ср. ј/. Сви ови консонанти имају различите вредности у зависности од тога који вокали им претходе или стоје иза њих. Важније варијације уочавамо код следећих сугласника:

h – испред вокала *a, e, u, o* изговара се као српско *x*. Међутим, када *x* стоји испред вокала *y*, изговара се тако што се кроз кружно формиране усне издахне ваздух, слично као српско *ф*, с тим што горњи секутићи не додирују доњу усну и што се ни саме заокружене усне не додирују приликом изговора. (У руском језику изговара се као у речи «соха»). (Японский разговорник и словарь 2003:15).

n – када стоји на крају речи, или испред *y* (ипсилон), *w* (дупло ве), *p, c, z, x*, или испред вокала звучи као *ћ* у међународној транскрипцији. На крају речи изговара се као носни звук. Средњи део језика подиже се ка тврдом непцу.

- Испред *n, b* и *m* звучи као српско *m*. (У руском језику изговара се као у речи «самба») (Японский для начинающих 2011: 30).
- Испред *t, d, c, n* и *z* звучи као српско *n*.

Пред самогласником по звуку личи на руско тврдо *n*. (Японский разговорник и словарь 2003: 17) *H* се поред ових варијација увек изговара тако да је назални пролаз отворен, узимајући пуно време које одговара слогу у јапанском језику. (У руском језику изговара се као у речи «нора») (Японский разговорник и словарь 2003: 17).

c – испред вокала *a, e, u, o* изговара се као српско *c*. (У руском језику изговара се као у речи «сам») (Японский для начинающих 2011: 30) Испред вокала *u* изговара се као палатализовано *ш* (шекира) у неким нашим дијалектима. Разликује се од руског *c* уколико стоји испред самогласника *u*. Подсећа на меки шиштећи звук, средњи између руског «щ» и «с». Не сме се мешати ни са једним из ових звукова (Японский разговорник и словарь 2003: 18).

m – испред вокала *a, e, o* изговара се као српско *m*. (У руском језику изговара се као у речи «танк») (Японский для начинающих 2011: 31).

- Испред вокала *u* изговара се као у српском језику.

Испред самогласника «и» подсећа на звук, средњи између руског «т» и «ч». Не сме се мешати ни са једним од ових звукова (Японский разговорник и словарь 2003: 18).

- Испред вокала *u* изговара се као српско *c*.

Испред самогласника «у» звучи као руско «ц» (Японский разговорник и словарь 2003: 19).

z – испред вокала *a, e, o* и изговара се као српско *z*.

Испред вокала *u* изговара се као српско *ђ*.

Изговара се као спојено «д» и «з» – «дз» (Японский для начинающих 2011: 31).

w – као у српском **в**, само што доња усна не додирује горње секутиће.

Изговара се удахом између затворених усана. Добија се звук, средњи између руског «в» и «у» (Японский разговорник и словарь: 2003). (У руском језику изговара се као у речи «ванна») (Японский для начинающих 2011: 31).

r – полутан између српског **р** и српског **л**. Сугласници **к**, **п**, **с**, **т** и **н** често су удвојени. Разликују се од руског «р». Врх језика додирује зубе. Добија се звук, средњи између «л», «р» и «л». Нешто средње између «р», «л» и «д» – «рама» «лама» «дама» (Японский для начинающих 2011: 32).

Најважнија одлика фонетске структуре јапанског језика је у томе што се консонанти појављују искључиво у саставу консонантско-вокалске групе, тако да никада нису у позицији на њеном крају с изузетком консонаната. Овакве слоговне групе (сугласник + самогласник) могу бити просте и сложене. Просте су када један од пет вокала стоји непосредно иза консонанта, а сложене су ако између консонанта и вокала стоји глас **y** (српски – **ј**), који умекшава консонант иза којег стоји и, у принципу, се изговара. Тако добијамо следеће просте и сложене слоге.

Кунреи транскрипција:

<i>прости</i>	<i>сложени</i>	<i>српски језик</i>	<i>руски језик</i>
ka ki ku ke ko	куа кyu кyo	ка, ки, ку	ка ки ку кэ ко, кя кю кё
sa si su se so	суа суy суo	ша, ши, шу	са си ису сэ со, ся сю сё
ta ti tu te to	туа тyu тyo	та, ти, ту	та ти ту тэ то, тя тю тё
ma ni nu ne no	пуа пуy пуo	ма, ни, ну, не, но	ма ни ну нэ но, ня ню нё
ma mi mu me imo	муа муy муo	ма, ми, му, ме	ма ми му мэ имо, мя мю мё
ya-yu-yo	---	ја, ју, јо	я- ю – ё
ra ri ru re ro	руа руy руo	ра, ри, ру, ре	ра ри ру рэ ро, ря рю рё
wa --- wo	---	ва, во	ва – во
ga gi gu ge go	гуа гуy гуo	га, ги, гу, ге, го	га ги гу гэ го, гя гю гё
za zi zu de do	зуа зуy зуo	за, зи, зу, де, до	дза дзи дзу дзэ дзо, дзя дзю дзё
da zi zu de do	---	да, зи, зу, де, до	да дзи дзу дэ до
ba bi bu be bo	буа буy буo	ба, би, бу, бе, бо	ба би бу бэ бо, бя бю бё
	пуа руу руo		
pa pi pu pe po		па, пи, пу, пе, по	па пи пу пэ по, пя пю пё

Сваки слог у јапанском језику има исту дужину и исти нагласак. Акцентуација је у јапанском језику заснована на висини (гласовној), а не на нагласку. Гласовна висина представља релативну звучну висину сваког слога. Обично стоји разлика између звучне висине првог и другог слога код сваке речи. Пошто у српском језику

није нужно обележавање акцента у писаној речи, и пошто правописна проблематика не би, уопштено говорећи, требало да обухвата и проблеме акцентатске природе у језицима у којима нема обавезног обележавања акцента или таквог обележавања уопште нема, а такав је и јапански језик, сматрамо да се код разматрања широке транскрипције јапанске ономастике на подручју српског језика проблематика акцентуације може занемарити (Stanić 1973: 10).

Бројни и веома занимљиви социолингвистички аспекти језичке ситуације у Јапану не могу се сматрати фактором који утиче на изговорну вредност јапанске ономастике, као што на њену изговорну вредност ни дијалекатске или диглосијске појаве не врше приметнији утицај (Miller 1980: 141–172).

Сматрамо да, с обзиром на изнето, при изради широке транскрипције јапанских имена не би требало да буде озбиљнијих потешкоћа. Прилагођавајући фонолошку грађу јапанског фонолошким особинама нашег језика, код поменуте широке транскрипције препоручили бисмо да се: сви консонанти транскрибују искључиво у складу са њиховом изворном фонолошком вредношћу (*x* испред *y* као српско *ф*, на пример, Фукуока; *z* испред *u* као српско *ђ*, на пример, планина Фуђи; да се не дају дужине вокала; да се не обележавају геминати код вокала).

2. Могућност израде транскрипционе схеме

Све чешће у преведеној и специјализованој литератури, научним радовима и коментарима у књигама сусрећу се речи и термини позајмљени из јапанског језика, али се они у речницима не помињу или не присуствују у значајној мери. Не улазећи у сам садржај одређене публикације, може се приметити да њих све обједињује потпун неред у делу ортографије при транслитерацији, тј. при преносу слово по слово путем руске азбуке (ћирилице) јапанских речи. У вези са тим потребно је посебно нагласити да се јапански језик јавља другим (после западноевропских језика) извором сталног попуњавања фонда термина. Нажалост, међу свим тим речима и терминима може се приметити велики проценат очигледно погрешних транскрипционих варијанти, које су карактеристичне у основи за руску транскрипцију јапанских речи, и без нарочитог обраћања пажње на јапански оригинал, већ на ромађи систем транслитерације јапанских речи на латиницу. Био то нови систем кунреј или стари, унеколико различити хепберновски систем, грешке ће се понављати (Прошина 2007: 100–101).

Садржај и разнообразност транскрипционих варијанти термина захтева изврстан напор за њихову нормализацију, не само од стране специјалиста у области лексикографије већ и преводилаца, аутора књига и чланака. Сложеност формирања јасне и научно засноване терминологије условљена је тиме што она зависи од тога коликим знањем и терминологијом владају аутори и преводиоци тог језика на ком су били предложени и уведени у употребу дати термини (Сердюченко 1967: 222).

Узимајући у обзир то што ортографија позајмљених термина из јапанског језика није регулисана у стандардима и препорукама ИСО, сваки аутор који у свом раду користи запис термина ослања се само на своје лично искуство и знање. Тако, на пример, ознака речи *каидзен* путем јапанског писма изгледа: 改善, у транскрипцији ромађи – *каизен*. Ознака датог термина може се наћи у бројним књигама

и чланцима из разних области, при чему се обавезно појављују разлике у запису, а изабрати један из неколико термина често представља проблем. Приказ *каизен* у руској транскрипцији као *кайдзен*, *кайзен* или чак *кайцен* одражава нетачно писање тог термина и води ка неправилном изговору и кварењу фонетике јапанског језика (Сердюченко 1967: 223). Погрешна транскрипција термина, чији је превод узет из америчких извора или позајмљен од аутора из књига и чланака, по правилу је настала после превода и користи се његовом оригиналном фонетиком и записом речи, а не преводима са других језика.

Разлика транскрипција између хепберновске и такозваног система кунреј-ромађи (буквално преведено: директни ромађи, традиционални руски превод: државна латиница) прилично је велика: на пример, реч *суси* (јапанско село) пише се *сусхи* по Хепберну и *суси* по кунреј-ромађи систему. Та реч је дошла и у руски језик у американизованом виду по Хепберну: *сусхи*. Одатле и несвојствено писање јапанских речи ћирилицом (термини, географски појмови, властита имена итд.), ако су они позајмљени из текстова преведених на енглески. Ово делом произилази из лошег знања правила транскрипције, а за резултат има различите транскрипције, изузимајући хепберновски и кунреј-ромађи систем, што доводи до забуне. На пример, реч која се у савременом руском језику изговара као *гемба* и у систему Хепберна као *гемба*, у систему кунреј-сики изговара се као *генба* (Сердюченко 1967: 224).

Најчешће се кунреј-ромађи системом користе носиоци јапанског језика и лингвисти који изучавају јапански. Основна предност система кунреј-ромађи своди се на то што он логичније преноси граматику јапанског језика у односу на систем Хепберна. Хепберновски систем је распрострањенији. На основу њега обично се дешава позајмљивање из јапанског језика у западноевропске, а понекад и у руски језик, при чему оно не долази директно из јапанског језика, већ преко енглеског. Упоредите имена која се често срећу, као што су: Хитаћи, Тошиба (имена компанија), термин *хадзимэ* (започните), који се користи у џудоу и каратеу, са својим нормативима *Хитати*, *Тосиба*, *хадзимэ* (Сердюченко 1967: 224). У традиционалној транслитерацији јапанског језика у руски ређе се користе транслитерација Јевгенија Генриховича Спалвина (1900) и чешће – Јевгенија Дмитријевича Поливанова (1917). Такође се узима у обзир и транслитерација Дмитрија Матвејевича Позднејева, предложена 1907. године, али она је широко распрострањена. Могуће је израдити и следећу транскрипциону схему за примену транскрипције у штампи, лексикографији, радију и телевизији. Служили смо се схемом предложеном од стране Института за језик и књижевност у Сарајеву. За сваки јапански самогласник дали смо по један изворни знак, а такође и предложену вредност у српској транскрипцији. Код јапанских сугласника за сваки изворни слоговни знак који почиње датим консонантом дали смо транскрипцијску вредност тог консонанта. Овај поступак је приказан на следећим схемама:

Схема 1. Прости консонантско-вокалски слогови: јапански вокали = српски вокали
(а, и, о, е, о)

<i>јапански консонант</i>	<i>српска транскрипција вредности слога</i>	<i>руски језик</i>
k/g	ka ki ku ke ko ga gi gu ge go	ка ки ку кэ ко, га ги гу гэ го
s/z	sa ši su se si za ċi zu ze zo	са си су сэ со, дза дзи дзу дзэ дзо
t/d	ta ċicu te to da ċi zu ze zo	та ти цу тэ то, да дзи дзу дэ до
n	na ni nu ne no ba bi bu be bo	на ни ну нэ но, ба би бу бэ бо
h/p, b	ha hi fu he ho-----pa pi pu pe po	ха хи фу хэ хо, па пи пу пэ по
m	ma mi mu me mo	ма ми му мэ мо
y	Ja – ju – jo	я ю ё
r	Ra ri ru re ro	ра ри ру рэ ро
w	Va – – – vo (ili o)	ва (о)
n	- - - -	н

Схема 2. Сложени консонантско-вокалски слогови

<i>јапански консонант</i>	<i>српска транскрипција вредности слога</i>	<i>руски језик</i>
k/g	kja kju kjo gja gju gjo	кја кю кё, гја гю гё
s/z	ša šu šo ċa ċu ċo	ся сју сё, дзя дзю дзё
t/d	ċa ċu ċo da dju do	тя тју тё, дзя дзю дзё
n	nja nju njo	ня ню нё
h/p, b	hja hju hjo -----rja rju rjor bja bju bjo	хја хю хё, пја пю пё, ня ню нё
m	mja mju mjo	мя мю мё
r	rja rju rjo	ря рю рё

III. Проблеми адаптације имена из јапанског језика у српском и руском језику

1. Историјски осврт

Јапанска имена у наш језик улазила су готово искључиво преко неког од светских језика. Тако су и настале карактеристичне грешке – рецимо топоними Чиба, Кочи, Хитачи и др. Долазећи преко енглеског, од енглеског транскрипционог *ch* за јапанско *h*, нама су дали *ч* уместо *h*. Значи, специфичност енглеског језика који не познаје *h* већ само *ч* (*ch*) транспоновала је у наше језичко подручје, које веома јасно разликује *ч* од *h*, једну сасвим непотребну грешку. Исти је такав случај и са енглеским транскрипционим *и* (у топонимима као што су Фуџијама, Фуџиока и сл.). Опет, енглески језик не познаје звук тако мек као што је јапанско и српско *h* (у енглеским изворницима транскрибовано као *j* (*i*)), па смо ми тако, нажалост, дошли до Фуџијама уместо Фуђијама, Фуџиока уместо Фуђиока (Rodić 1976: 146–149).

Имена која су долазила посредством француског транскрипционог подручја имају тенденцију ка конфузији на релацији *h* и *и*. Односно, *ch* које у француском језику представља звук *и*, неки наши извори протумачили су као *ч*, што би било *цх* да долази са енглеског транскрипционог подручја.

Имена која су дошла посредством руског транскрипционог подручја, услед погрешног интерпретирања и недовољног познавања правила руске ћириличне фонетске транскрипције јапанског језика, често на крају уместо *и* имају српско *ј* (на пример: *Сендај* уместо *Сендаи*, услед руског *Сэндай*).

Оскудна језичка спознаја довела је до тога да одређен географски појам улази у састав имена топонима, те је сада, на пример, Фуџијама на нашем говорном подручју прихваћено целокупно као топоним, тако да срећемо: „Планина Фуђијама ...” *Јама* на јапанском језику значи планина, па би требало писати „планина Фуђи”. Или у примеру „река Сумидагава”, при чему је *кава* на јапанском језику река (к прелази у *г*), требало би писати „река Сумида”. Или, *Meiji Tenno – Mutsuhito. Meidi Tennō* значи Цар Меиђи (*tennō* – цар), а његово лично име било је *Муџухито*, или *Циму Тенно* – Цар Ћиму (JLZ 610, PP e, Bor. e., Bel. e, ELZ 298; JLZ 424, ELZ 29).

Како се јапанске позајмљенице представљају на ћириличном писму, то можемо говорити о њиховој делимичној писменој асимилацији. Током свог развића, 62 речи у руском језику имале су неколико варијанти записа, који су на крају нестали само за половину речи, тј. дате позајмљенице до садашњег времена могу се оформити са више писаних варијанти. Међу основним узроцима варијација писменог фиксирања јапанских речи могу се навести следећи:

1. употреба различитих система приликом транскрипције позајмљеница,
2. посредни пут позајмљивања, на пример реч „джиу-джицу” /”дзю-дзицу”/ „дзюдзицу” (вид јапанске борбе) позајмљена у руски језик из енглеског,
3. развој речи у руском језику, и као последица тога, јављање нових варијанти записа (Габдуллина 2012: 12–16).

2. Савремено стање (анализа ексцерпираних грађе)

На основу прегледа корпуса, дошли смо до следећих закључака у вези са најчешћим грешкама које се јављају у нашој лексикографији при транскрибовању јапанске ономастике и јапанске лексике уопште.

Код картица које садрже антропонимијске и патронимијске јединице редовно се срећемо са следећим грешкама:

- **и** уместо **ђ**: *Фуџивара но Садаје*, јапански песник, (МЕР 546х) уместо Фуђивара
- **дз** уместо **ђ**: *Токутоми Кендзиро*, јапански књижевник, (ELZ 411х, МЕР 398 с) уместо *Токутоми Кенђиро*
- **ти** уместо **ћи**: *Итикава Сеити*, јапански револуционар, (МЕР 743 с, JLZ 407, ELZ 216) уместо Ићикава Сеићи

Кокурд Гоитиро, јапански политички радник (ELZ 521) уместо *Кокуре Гоиђиро*, Токуда Куити, јапански политичар (ELZ 410х, МЕР 398х) уместо *Токуда Куићи*

- **цх** уместо **ћ**: *Танака Гиџици*, јапански политичар (ELZ 324 х) уместо *Танака Гиићи*
- **цу** уместо **ју**: *Муро Киусо*, јапански филозоф (МЕР 610 с) уместо *Муро Кјусо*
- **тсу** уместо **цу**: *Коецу*, јапански сликар (JLZ 479, ELZ 571) уместо *Коецу*

Када је реч о неким познатим именима као што је, на пример, јапански књижевник Нацуме Сосеки, он се у овим изворима појављује као Нацуме Сосеки, а не као Натсуме Сосеки, што нам јасно показује да се погрешна транскрипција јавља услед непознавања правила фонетског читања, стихијног мешања различитих транскрипцијских система и недоследности у њиховој селекцији. Горњи пример правилне транскрипције срећемо у МЕР 633 с. Јавља се, међутим, и погрешно Нацуме Созеки (Tanizaki 1972: 689).

Код транскрибовања вокала код антропонимике и патронимике учили смо следеће грешке:

- **о**: да би изразили дужину вокала **о** даје се *О'Куни*, јапанска глумица (МЕР 716х) уместо Окуни
- **у**: *Фоуџита*, јапански сликар (JLZ 292, ELZ 426) уместо *Фуђита*. Очигледно, име је транскрибовано према француском писању (оу=у, ј=ж) јер је у загради као упутство за читање дато *Фужста*
- **е**: *Кокуро*, јапански политички радник (JLZ 480, ELZ 521) уместо *Кокуре*
- **и**: *Ихара Сајаку*, јапански књижевник (МЕР 744х) уместо *Ихара Саикаку*. Дакле, **и** се транскрибује често са **ј**, поготово када долази преко руске транскрипције, услед тога што руско **й** бива транскрибовано са нашим **ј**. Заједно са тим, супротно систему Поливанова, у руском језику може се ретко срести транслитерација са „и” уместо „й” (асикидо,, Саикаку).
- **а**: код транскрибовања овог вокала нема посебних одступања, сем што је у двема картицама у оквиру корпуса установљено, из неког разлога, да је **а** изостављено. Тако је у примерима *Кобајши Такици*, јапански

књижевник и *Кобајши Масаки*, јапански филмски редитељ (МЕР 263с), уместо *Кобајаши*. Слични случајеви изостављања слогова „а” не могу се наћи у руској транслитерацији.

У картицама које садрже топонимијске јединице редовно се срећемо са сличним грешкама, с тим што смо уочили и следеће:

- **сх** уместо **ш**: *Схизуока*, јапански град и назив покрајине (ELZ 698 а), уместо *Шизуока*
- **цх** уместо **ш**: *Тсуцхима*, јапанска острвска група (JLZ 1009), уместо *Цушима*
- **ј** уместо **и**: *Нијагата*, град у Јапану (МЕР 663 с), уместо *Ниигата*, *Сакај*, град у Јапану (МЕР 139 х), уместо *Сакаи*.

Занимљив је још и пример јапанског града Маебаша, који се јавља као Маебасхи (Мајебаша) (JLZ 576, ELZ 173, и као Мађебаша, МЕР 454 с), а једино је исправно Маебаша. Из овога се може закључити да су лексикографи МЕР-а, изгледа, мислећи да је читање Мајебаша дато у загради код примера из JLZ, не JLZ- ов покушај да да „фонетско” читање, већ да представи страни транскрипцијски облик (што је у овом случају, Маебасхи), па су читали енглеско транскрипцијско као српско *ђ*, те отуд имамо Мађебаша!

Од комплетно адаптираних јединица јапанске ономастике поменућемо само Јапан и Токио, где, због устаљеног и већ традиционалног начина употребе у нашој пракси, не предлажемо измене.

3. Однос савремене граматичке и правописне норме према адаптацији имена из јапанског језика у српском језику

Од досадашњих покушаја да се кодификује српска транскрипција јапанске ономастике, можемо извести:

- 1) Најопштија правила дата у члану 165. и 166. Правописа српскохрватског књижевног језика, издање Матице српске и Матице хрватске, Нови Сад, Загреб, 1960, која су исувише уопштена и сажета (односе се на имена – писање имена из свих живих станих језика уопште),
- 2) рад Правила и примери транскрипције јапанских географских имена (часопис *Наш језик*, Београд, 1976, XXXII/3, стр. 146–149). Док се у Правопису износе само нека важнија општа начела, у Правилима и примерима ... нису дата ни правила ни примери који би, са стручног становишта, могли да се сматрају целокупно задовољавајућим – то је, једноставно, био покушај да се до транскрипцијских правила дође са становишта сербко-роатистичке правописне норме, јер тада у нас јапанологије као научне дисциплине још није било, па није било могуће да се до транскрипцијских правила дође на основу дијалога ова два стручна профила.
- 3) Правопис српског језика, издање Матице српске, Нови Сад, 2014. (поглавље XI. Прилагођено писање имена из страних живих језика – Транскрипција, стр. 171–250).

Према типу завршетака, јапанске речи се деле на две основне групе, односно на речи са вокалним и консонантским завршетком. Управо, на крају речи може једино стајати консонант *н*.

У случајевима када се реч завршава на консонант, такве речи се код нас уклапају у морфолошке промене које се примењују на наше именице мушког рода. У оквиру корпуса јавља се пример Рашомон, јапански редитељ (sic!) (JLZ 818). Рашомон, је, иначе, име познатог јапанског филма Акире Куросаве, названог по делу јапанског писца Рјуносукее Акутагаве, а Рашомон је назив једне од капија у древној јапанској престоници Кјоту.

Када се јапански топоними завршавају на ненаглашене вокале *о* и *а*, предлажемо да се понашају као и наша имена са истим завршетком. На пример, Мито (град у Јапану) ген. Мита, дат. Миту, лок. Миту, и сл. Нико (излетиште и национални парк), Кјото, Кумамото (град на острву Кјушу) итд. Камакура (Камакуре, Камакури и сл). Осака, Фукуока, Асахикава, Мисава, Нара, Уеда итд. Топонимске називе са наглашеним *у* не би требало деклинирати (Хоншу, Кирју, Тенрју, Гоцу, Имазу, Мицу, Јаку, Кофу и сл).

Предлажемо да сва женска имена, која се углавном завршавају на *о*, остају непромењена у деклинацији: Мићико, Маћико, Акико, Јурико, итд., пошто је реч о наглашеном вокалу *о*. Исто тако би могла да се понашају и женска имена која се завршавају на неки други, иако ређе, вокал (Каору, Јасуми, Јура, Јуки, итд).

Што се, пак, тиче мушких имена, која се, углавном, завршавају на неки од вокала, предлажемо да се мењају као и наша имена: Јузо – Јузу, Јуза, Јузом итд., Масаки – Масакија, Масакију, Масакијем, Јасуши – Јасушија, Јасушију, Јасушијем, итд., Јошиаки – Јошиакија, Јошиакију, Јошиакијем, итд., Кунихиро – Кунихира, Кунихиру, Кунихиром, итд., Мунео – Мунеа, Мунеу, Мунеом, итд.

Код асимилираних позајмљеница, које су, наравно, малобројне, услед велике просторне удаљености и релативно слабо развијених економских, друштвених и културних веза, у смислу њихове прилагођености савременој граматичкој и правописној норми, такође нема посебних проблема. Тако се реч *кимono*, врста јапанске народне ношње (MEP 234, EWLZ 465c), може, наравно, као позајмљеница мењати у складу са нашим граматичким променама: кимона, кимону, кимоном, итд. Исто је и са речју *кендо* која значи јапанско мачевање и борилачка вештина (ELZ 451 c). И ту реч можемо мењати: кенда, кенду, кендом, итд. Затим реч *џудо*, врста јапанске спортске вештине, метод за физичко и психичко васпитање (MEP 688 c, ELZ 182 b), која се мења: џуда, џуду, џудом, итд. Реч *џиу-џицу*, вештина самоодбране, блага уметност самоодбране супротно *кен-џицу*, оштрој уметности самоодбране (MEP 687 c, ELZ 182 b) може се такође мењати: џиу-џице, џиу-џици, џиу-џицом, итд. Реч *гејша*, јапанска артисткиња, плесачица и певачица у чајџиницама и забавиштима (MEP 403 a, ELZ 506 b), такође: гејше, гејши, гејшом, итд. Затим, реч *самурај*, јапански витез, војнички племић (MEP 146 c, ELZ 599 f), може се мењати по нашим граматичким правилима: самураја, самурају, самурајем, итд. Реч *карате*, јапански рвачки спорт (ELZ 406 c), такође се може мењати: каратеа, каратеу, каратеом, итд. Слично и *аикидо*, јапанска борилачка вештина. Такође и реч *цунами*, океански таласи огромних размера који настају као последица земљотреса (MEP 647 c, ELZ 472). Овде би требало напоменути да се у издању ELZ – пише *тсунами*, већ

смо раније објаснили предлог за транскрипцију *тс*. Исто тако, ова реч може да се мења као пл. тантум. Код речи *харакири*, начин самоубиства јапанских самураја и ари-стократских слојева (МЕР 559 с, ELZ 367) не бисмо предложили мењање, а такође ни код речи *камиказе*, „божански ветар”, назив за јапанске пилоте-самоубице у Другом светском рату (МЕР 187 б, ELZ 379). Ове две речи сматрамо да би боље било оставити непромењене, јер би њихово граматичко деклинирање изазвало одређене тешкоће.

4. Однос савремене граматичке и правописне норме према адаптацији имена из јапанског језика у руском језику

Јапански изговор је разнообразан, а различито писање појавило се због различитих путева усвајања речи у руском језику (на пример, Мицубиши, Тошиба, Мацушита – велике интернационалне компаније). Могуће је да су јапанска имена у руски језик ушла преко енглеског.

Transcribing a foreign name using katakana certainly has a mechanical, unimaginative aspect to it because (1) katakana-isation of foreign words and names is usually performed according to an established method based on how English word or name sounds, or used to sound at one point, to the Japanese, and how this can be written down in rōmaji, and (2) many ordinary Western names, such as those of biblical or major historical characters, or celebrities, have their own conventionalised katakana-isation. This give us ジョン (Jon) for John, メアリー or マリ (Meari or Mari) for Mary, and アラン (Aran) for Alan. When they conflict with one another (that is, if the name does not sound to the translator like the conventionally katakana-ised version), the standard version tends to be more prized than other possible versions and is therefore adopted ... Regarding place names, as the chart indicates, most town names in fiction are transcribed according to the katakana-isation convention (which is common both in and out of translation) and the sound, regardless of their semantic meaning. Country and city names are also written in this way: ワイルドキャット (Wairudokyatto) for „Wildcat” as a place name (the Cat Who Knew a Cardinal, 1991, Lilian Jackson Braun, translated by Hada, 1995); アサペン・メドウ (Aspen Medou) for „Aspen Meadow” (Nohara 2018: 121–122).

Предлажемо да у сваком конкретном случају треба погледати класични запис слова и пратити га.

Изговор

У савременом руском језику уобичила се пракса изговора јапанских речи оријентисана на то како се они пишу у руском језику. Практично је немогуће руским словима пренети звукове јапанске фонетике, нарочито ако је за запис јапанских речи било коришћено англојезично писмо. Представљање јапанске речи у руској транскрипцији спречавају често уочени случајеви писања јапанских речи руским словима, што се одражава на нетачан или погрешан запис тих речи.

За писање јапанских речи и властитих имена у Русији на крају XIX и почетку XX века користила се адаптирана за руски језик транскрипција Хепберна. У тридесетим годинама XX века ситуација се изменила и у Русији је почела да се користи руска транскрипција – киридзи или россиядзи, чија је прва варијанта била предложена 1917. године од стране изузетног лингвисте оријенталистике Јевгенија Дмитриевича Поливанова, коју често називају „систем Поливанова”, или „таблица Поливанова”. Савремена руска транскрипција представља посебну проширену

транскрипцију Ј. Д. Поливанова и јединствени је документовани систем у Русији за запис изворно јапанских речи и властитих имена у јапанском језику (оних који се пишу на јапанском канџи писму и хирагани). Истовремено, са системом Поливанова били су предлагани и други системи, на пример, систем познатог јапанолога-практичара с почетка XX века Јевгенија Генриховича Спалвина, који је живео и радио тридесетих година XX века у Харбину. Његов систем се заснивао на фонетској транскрипцији Хепберна. Транскрипција Спалвина није била широко распрострањена и на крају XX века практично је била у потпуности истиснута из регуларне употребе од стране Поливановљеве транскрипције. Из Хепберновог система Поливанов је узео фонетику слогова *фу* и *тсу*, записавши их као *фу* и *цу*, док је за остало углавном превео прописани ромаџи у распоред руског писма (Сыятников 191: 54).

У складу са усвојеном транскрипцијом Поливанова, *сху* се означава са *су*, *чи* – *ми*, *чи* – *ми*, *џи* – *џи*, *е* – *э*, *џо* – *џ*, док се у транскрипцији Спалвина, која се још увек може наћи у штампи, уместо *ти* користи *ци*, уместо *э* – *е*, уместо *џ* – *џо*. У писању текстова обе транскрипције се често мешају, што и доводи до забуне (Сердюченко 1967: 225).

Систем Поливанова је формални систем транслитерације речи јапанског језика за оне који познају руски језик. За позајмљенице из јапанског језика основном формом требало би сматрати њихов запис у руском писму, а варијантом – њихов приказ средствима латиничног писма у сагласности са ортографским нормама тог језика. Добро знање јапанског језика (или знање терминологије на јапанском језику у области интересовања) дозвољава у већини случајева брзо и граматички исправно писање речи ћирилицом. Као последица природне разлике између фонетике руског и јапанског језика, понекад се јављају потешкоће у правилном запису засебних речи, које је, на крају, тешко сагледати. За термине јапанског порекла постоје у основи два извора јављања таквих транскрипционих варијанти: извесно неслагање у руској транскрипцији јапанских речи и неправилни превод латиничне транскрипције јапанске лексике у руску. Овде може помоћи само знање правила транскрипције (Неверов, Попов, Сыромятников, Фельдман, Цын 1970: 234).

Руска Поливановљева транскрипција је различита и од Хепбернове и од кунреј-ромаџи. Већина преводилаца који нису јапанолози нису упознати са системом Поливанова и због тога транслитерацију са јапанског језика на руски раде по систему Хепберна, преведећи текстове са других језика. У том случају (при ћирилизацији латиничних јапанских речи по Хепберну), својственостима записа јавља се примена општеприхваћених правила транслитерације речи са енглеског језика. Због тога се и јављају у руском запису такви слогови као што су *ши* – *шу* (уместо нормативног *су*), *ча* – *ча* (уместо *тя*) итд. Тако, на пример, у Хепберновом систему слог *ши* представља се руским *шу* (уместо нормативног *су*), слог *ша* представља се као *ша* (уместо *ся*), *чо* – *чо*, *шо* – *шо* (уместо *сџ*) *шу* – *шу* (уместо *сю*), *ча* – *ча* (уместо *тя*) *чи* – *чи* (уместо *ми*), *чо* – *чо* (уместо *тџ*), *чу* – *чу* (уместо *тю*), *за* – *за* (уместо *дза*), *џа* – *џа* (уместо *џа*) *џо* – *џо* (уместо *џџ*) *тсу* – *тсу* (уместо *цу*) *пуа* – *ња* (уместо *ня*), *во* – *во* (уместо *о*) итд.

У последње време може се уочити следећа тенденција: јапанска реч узима се у транскрипцији ромаџи, а затим се врши транслитерација на руски језик. На руском

језику то значи да се, на пример, уместо *cu* узима *shi* и пише *uu*. Иначе, руски слог „*cu*” тачније приказује одговарајући слог јапанског језика од слога *uu*. Због тога се потоњи у руском језику чита као [шы], који не постоји у јапанском језику. Треба напоменути, да знаци писма не одређују у пуној мери звучни састав језика. За тачније означавање звукова користи се фонетичка транскрипција.

За репродукцију страних имена и назива у руском језику предност се у већини случајева даје такозваној практичној транскрипцији, узимајући у обзир не само писану форму изворних речи већ и њихов изговор, као и историјски контекст (Неверов, Попов, Сыромятников, Фелдман, Цын 1970: 235).

Транслитерација је приказ словних знакова (како се пишу у изворном тексту), али то у јапанском језику због комбинације система записа (хирагана, катакана и канџи) није функционално (Неверов, Попов, Сыромятников, Фелдман, Цын 1970: 237).

Према томе, транслитерација у мањој мери предаје значај изговору, и у већој мери – запису, него транскрипција. Разлика између транслитерације и транскрипције је довољно условна, и оне се често мешају. У пракси, транслитерација се примењује ограничено.

Нека правила и примери ћирилизације јапанских речи

Ћирилични запис не одговара ни изговору ни транслитерацији јапанских речи, позајмљених из англојезичких извора. У вези са тим треба размотрити неколико правила записа речи јапанског језика посредством руског писма и укључити постојеће разлике између официјелног и Хепберновог система. У табели која следи наводе се неки од постојећих термина.

Јапанске речи и називе требало би представљати у складу са стандардном руском транскрипцијом јапанског језика кириџи, док се оне речи и називи који се користе у јапанском језику, а страног су порекла (за јапански језик), преводe у складу са њиховим читањем у руском (енглеском), а не у јапанском језику (на пример, *асбеста* не *асубесуто*, *just-in-time* (тачно на време), а не *дзясџито-ин-тајму* (Сердюченко 1967: 234).

Означавање дужине самогласника

У јапанском језику (приликом записа речи као што су официјелни систем ромаџи, као и Хепбернов систем) самогласници се разликују по дужини, која се означава цртицом изнад самогласника, знаком ^ изнад слова или двотачком након њега. То правило постоји само у научним радовима, уџбеницима и речницима и не односи се на издања популарне литературе. Дужина звука „*o*” у официјелном систему ромаџи често се означава словом „*y*”: *kairyō, zidouka, seisou*, а може и дуплирањем самогласника – *hoosin, kairyoo* (Сердюченко 1967: 234).

У кириџи систему дужина самогласника означава се цртом изнад слова: *xōsin, dzidouka* или двотачком после слова: *ho:sin, dzido:ka, kaipe* (видети таблицу).

У популарној литератури дужина самогласника може остати неозначена. По правилу, дужина самогласника се не означава приликом приказа јапанских властитих имена људи. На пример, Синго Сигео у ромаџи систему записује се *Shingo Shigeo* или *Shingō Shigeo* (Сердюченко 235: 1967).

Примена ћирилизације неких термина који се срећу у публикацијама о управљању квалитетом				
Систем кунреј-ромаши	Хепбернов систем	Систем Поливанова (кириџи)	Канџи (漢字)	Хирагана (ひらがな)
Andon	Andon	Андон	行灯 (アンドン)	あんどん
Genba	Gemba	Гѐмба	現場	げんば
Genti genbutu	Genchi gembutsu	Гѐнти гѐмбуцу	現地現物	げんちげんぶつ
Goesu	Goesu	Гѐсе	5S	ごえず
Hansei	Hansei	Хансѐй	反省	はんせい
Heizyunka	Heijunka	Хѐйџуџка	平準化	へいじゅんか
Hoosin kanri	Hoshin kanri	Хѐсин канри	方針管理	ほうしんかんり
Zidouka	Jidoka	Дзидо:ка	自動化	じどうか
Kairyō	Kaiyō	Кайрѐ:	改良	кайりょう
Kaizen	Kaizen	Кайдзѐн	改善	каいぜん
Kanban	Kamban	Камбан	看板	канばん
Mono to zyouhou no nagarezu	Mono to jouhou no nagarezu	Моно то дзѐ:хо:-но нагарѐдзу	物と情報の流れ図	ものとじょうほうのながれず

Н И М

Н испред **б**, **п** и **м** у Хепберновом систему мења се са **м**. Аналогне измене дешавају се и у кириџи систему: **н** испред **б**, **п** и **м** пише се као **м**. На пример: *kanban* – *kamban* – *камбан*. Нажалост, у руској штампи ово правило се врло често нарушава.

Слововно **н** испред самогласника се понекад означава као **нѐ** како би се избегло мешање са слововима реда **на**: Гѐнџити. Како би се разликовале такве речи при ћирилизацији, између **н** и самогласника поставља се тврди знак. Препознати да ли је **н** слововно или не у датом случају, у латиничној транскрипцији обично није могуће (мада се понекад слововно **н** означава апострофом: Gen'ichi – Гѐнџичи, ако изговарамо име по Хепберну (Прошина 2007: 128).

И

И после самогласника записује се као **й**: на пример, у имену Тай-ити, али Киитиро, где се после самогласника записује **и** а не **й**, зато што овде постоји три корена Ки-ити-ро.

И после звука **э** често означава продужење тог самогласника и чешће од свега се пише као **эй**: на пример, хансѐй (видети таблицу).

э и е

У складу са системом Поливанова, у јапанским речима не треба писати **е** него **э**. На пример, гѐнти, а не генти. Исто тако, у неким случајевима тамо где треба да

буде слово э, пише се *е*, које боље одговара руском језику. Ако је на тој позицији, *е* се изговара [э] На пример, камикадзэ.

ё и й

Приликом записа ћирилицом речи Toyota подједнако је прихватљива као и Тоёта и Тойота, али је кайрё при транскрипцији *kairyō* (видети таблицу). Географски називи *Токио* (Токујоу), *Киото* (Кујоуто) и *Иокогама* (Јокохама) пишу се са *ио* и *е* (видети таблицу). Географски називи пишу се у складу са древном традицијом.

ши, джи, чи итд.

У Хепберновом систему приказа јапанског писма *си, ся, сју сё* пишу се као *shi, sha, shu, sho*, а *дзи, дзя, дзю и дзё* – као *ji, ja, ju и jo*. *Ту, тја, тјо, тё* – као *chi, cha, chu, cho*, што је блиско јапанском језику, али само за англојезични изговор.

Ови слогови се некад могу срести и у случају записа на руском језику јапанских имена и назива у нестандардној транслитерацији (коришћење *ши* уместо *си, джи* уместо *дзи* и томе слично). Такви записи обично се појављују као покушај превода и транскрибовања неизворног јапанског оригинала, већ латиничног записа јапанских речи приликом превода са енглеског језика на руски. На пример, у речи *jidōka* (*дзидока*, тачније *дзидока*) слог *ји* (видети таблицу) приказује се као *джи* (уместо нормативног *дзи*), али руски слог *дзи* тачније представља одговарајући слог јапанског језика, од енглеског слога *джи*, зато што се потоњи у руском језику изговара *джи*, што у јапанском језику не постоји.

У запису ромађи (по Хепберну) слог *чи* у властитом имену *Genichi Taguchi* приказује се као *чи* (уместо нормативног *ти* приликом записа *Geniti Taguti* у државном ромађи систему).

У речи *heijunka* (хэйдэунка) слог *ји* (видети таблицу) приказује се као *джу* (уместо нормативног *дзю*).

Таквих примера коришћења „американизма” у руској преведеној литератури можемо сусрести на много места (Крысин 2010: 358).

IV. Закључак

С обзиром на анализирани материјал и предложене транскрипцијске критеријуме, очигледно је да се досадашња неуједначеност норматива искључиво јавља као последица лошег познавања правила на којима се заснивају стране транскрипције јапанских имена које су нашим лексикографима служиле као изворници, односно као последица директне транслитерације са туђе транскрипције. Транслитерација туђих фонетских транскрипција или пак, погрешно тумачење њихових фонетских вредности доводило је до конфузије коју смо констатовали анализом корпуса и другог проучаваног материјала.

Иначе, што се тиче односа самих фонолошких система јапанског, српског и руског језика, нема ендогених разлога да ненормираних случајева уопште буде. Транскрипцијска схема коју у реферату предлагемо покрива све фонолошке облике

познате у јапанским именима. Услед изузетне комплексности граfiјског система јапанског језика, препоручујемо, ипак, да стручњак-јапанолог увек буде консултован приликом одређивања транскрипционог облика јапанских имена. Ово важи и за случајеве када јапанска имена долазе у наш језик посредно, преко транскрипционог система неког од светских језика, иако се надамо да ће овај рад у таквим случајевима бити од одређене помоћи. Нема основе веровати да је енглески систем, који нетачно преноси звуке страног језика, по нечему бољи од руског, такође, нетачног система. Тим пре, нема основе преводити енглески систем у руско писмо и тврдити да је то правилно.

Традиција приказа јапанских речи, заснована на транскрипцији Поливанова са својим јасним правилима, која је коначно прихваћена у руском језику тридесетих година прошлог века, била је потврђена у академским издањима, уџбеницима, речницима, посебним рецензијама и успешно је примењивана дуго година. Коришћење алтернативних ћириличних транскрипција – појава је обичне неписмености, која на крају доводи до значајне забуне у уму читаоца, и због тога је апсолутно недопустива.

У циљу унификације и избегавања забуне при запису јапанских речи и термина, требало би користити, формално признату у руском језику, таблицу Поливанова. Изузетак представљају речи јапанског порекла, као, на пример, *иена*, *гејша*, *рикша*, *джиу-џитсу*, и географски називи као Токио, Киото, Иокогама, Шикотан, који се пишу у складу са успостављеном и фиксираним нормом у реченицама, без обзира на то што такав запис није у складу са правилима Поливанова, а такође и властита имена на захтев носиоца тих имена.

Ако рачунамо да се у процесу превода и транскрибовања јапанских речи у њиховом латиничном запису користе распрострањене норме транскрипције латинице, тада се варијанте записа могу знатно разликовати међу собом у зависности од индивидуалних особености и нивоа учесника процеса. Као резултат, једни исти називи и термини (на пример, већ поменути термин *каизен*) у различитим изворима фиксирани су разним варијантама записа, па их је тешко сравнити, што води не само ка лингвистичком хаосу већ и забуну у терминологији.

Надамо се да је овај рад, ако и није сасвим јасно приказао како записивати јапанске речи коришћењем руске ћирилице, бар допринео у некој мери усклађивању у односу на питање коришћења практичне терминологије приликом писања јапанских речи на руском језику.

V. Индекс лексема

aikido	айкидо
Akiko	акико
Akira Kurosava	Акира Куросава
cunami	цунами
Cušima	Цусима
Æiba	Тиба
Ðimu	Дэ
džiudžicu	джиу-джитсу
džudo	дэюдо
Fuđi	Фудзи
Fuđita	Фудзита
Fuđivara	Фудзивара
fukuoka	Фукуока
gejša	гейша
Gocu	Гоцу
harakiri	харакири
hiragana	хирагана
Hिताoi	хитаои
Honšu	Хонсјю
Iæikava Seiæi	Итикава Сэити
Ihara Saikaku	Ихара Сайкаку
Imazu	Имадзу
Jaku	Яку
jama	яма (гора)
Јapan	Япония
Jasumi	Ясуми
Jasuši	Ясуси
Jošiaki	Ёсиаки
Juki	Юки
Juni	Юни
Juriko	Юрико
Juzo	Юдзо
Kaoru	Каору
kamikaze	камикадзе
karate	карате/каратэ
kava	кава

kendo	кэндо
kimono	кимono
Koèi	Кочи
Koecu	Коэцу
Kobajaši	Кобаяси
Kobajaši Masaki	Кобаяси Масаки
Kobajaši Takiði	Кобаяси Такидзи
Kokure Goiæiro	Кокурё Гоитиро
Kunihiro	Кунихиро
Maæiko	Матико
Maebaši	Маэбаси
Makioka	Макиока
Masaki	Масаки
Meiði	Мэйдзи
Miæiko	Митико
Misava	Мисава
Mito	Мито
Muneo	Мунэо
Muro Kjusō	Муро
Nacume Soseki	Нацумэ Сосэки
Nara	Нара
Niigata	Ниигата
Niko	Нико
Okuni	Окуни
Rašomon	Расёмон
Rjunosuke Akutagava	Рюноскэ Акутагава
sake	саке
samuraj	самурай
Sendai	Сендай/Сэндаэй
Sumida	Сумида
Sumidagava	Сумидагава
Šizuoka	Сидзуока
Tanaka Giiaei	Танака Гиити
tenno	тэнно
Tenju	Тенрю/Тэнрю
Tokio	Токио
Tokuda Kiiæi	Токуда Кюити
Tokutomi Kenðiro	Токутоми Кэндзиро
Ueda	Уэда

адзуки
айдзобана
айкидока
айкидоги
аниме
аригато
бенто
боккэн
бонза
бонсай
будо
бунраку
бусидо
буцудан
вака
вакидзаси
варибаси
васаби
ваи
вата
генмай
гёдза
го
гуиноми
гункан
дайкон
дан
дзабутон
дзен

дзёсэй
добуцу
иваси
икебана
имари
Йокогама
кабуки
какемоно
Камакура
караоке
каккой
камаэ
ками
каратеги
Касио
ката
катана
кемономими
кендо
кёкусинкай
Киото
киригами
кобудзюцу
коваии
кодомо
косплей
Кофун
кохай
кусудама
Кэнон (Киянон)

Кјусю
Мазда
макидзуси
манга
мата не
матча
махо-сѣдзѣ
Мацусита (Панасоник)
меха
мидзухики
мирин
мисо
Мицубиси
Мѣйдзи/Мейдзи
Нара
нарухудо
нецке
Никон
Нинтендо
Ниссан
но
нунтяки
нѣко
ня
Окинава
оригами
осибана
патинко
рамен
саке

сакура
сатори
семпай
сетокан
сѣдзе
сѣдзи
сѣдо
сѣкен
сѣнен-ай
Сикоку
синто
соба
со ка
Сони
спокон
Субару
сугой
Судзуки
сумиѣ
сумо
суси
сѣйнен
сямисен
тайфун
тайхен
татами
темпура
Тойта
Токио
токонома

томоготи
торин
Тосиба
удон
Фудзи
Фудзицу
Фудзи-филм
фусума
футон
хаси
хасибукуро
хасиоки

Хейан
хиндой
Хиросима
Хитати
Хоккайдо
Хонда
Хонсю
Хэйэй/Хейсей
цунами
Эдо
Ямаха

Литература

- Большой японско-русский словарь*. В 2-х томах. Свыше 100000 сов. С приложением иероглифического ключа. Под редакцией Н. И. Конрада. Т. И А-Р. Сост. С. В. Неверов, К. А. Попов, Н. А. Сыромятников, Н. И. Фель М. С. Цын. – Москва: „Советская Энциклопедия”, 1970.
- Габдуллина А. Х. „Лексические заимствования из японского языка в русский: когнитивно-прагматические особенности и процесс ассимиляции.” Вестник Челябинского государственного университета. No. 2 8256. Филология. Искусствоведение. Вып. 62 (2012): стр. 12–16.
- Крысин Л. П. *Толковый словарь иноязычных слов*. Москва: Эксмо, 2010.
- Пешикан М., Јерковић Ј., Пижурца М. *Правопис српског језика*. Нови Сад: Матица српска, 2014.
- Прошина З. Г. *Передача китайских, корейских и японских слов при переводе с английского языка на русский с русского языка на английский: теория и практика опосредованного перевода*. Москва: АСТ: Восток – запад, 2007.
- Сердюченко Г. П. *Русская транскрипция для языков зарубежного Востока*. Москва: Наука, 1967.
- Лаврентьев Б. П., Немзер Л. А., Сыромья Н. А и др. *Современный русско-японский словарь*. Москва: Живой язык, 2002.
- Сыромятников Н. А. *Система времен в новояпонском языке*. Москва: Наука, 1971.
- Японский для начинающих*. Токио: Gakken Co Ltd. SPB.: KARO, 2011.
- Японский разговорник и словарь*. Москва: Я 70, Живой язык, 2003.
- Лютерйохан М. (сост.). *Японский язык: 3 в 1: грамматика, разговорник, словарь*. Москва: АСИ Астрель, 2007.

Немзер Л. А., Сыромятников Н. А. (сост.). *Японско-русский словарь*. Под редакцией Н. И. Фельдман. С приложением очерка грамматики современного японского языка, составленного Н. И. Фель. 3. изд. Москва: Советская Энциклопедия, 1965.

*

Belić A. *Osnovi istorije srpskohrvatskog jezika, 1, Fonetika*, Beograd: Naučna knjiga, 1976.

Đimbo K., Kojo K. O. *Fonetski elementi u japanskom*. Tokio: Meiji Tosho Co., 1947.

Hatori, Širo, Oniron to seishoho (Fonologija i ortografija), Tokio, Kenkujsha, 1951.

Nohara K. *Translating Popular Fiction, Embracing Otherness in Japanese Translations*. New York: Oxford, 2018.

Miller R. A. *The Japanese language*. Tokyo: 1980.

Pavlović M. *Uvod u nauku o jeziku*. Beograd: 1973.

Rodić N. „Pravila i primeri transkripcije japanskih geografskih imena”, *Naš jezik*, XXII/3 (1976): str. 146–149.

Stanić M. *Za kulturu jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike i naučna sredstva, 1973.

Tanizaiki Ѓ. *Sestre Makioka*. Beograd: Prosveta, 1972.

Terekava K. i dr. *Kokugo Akusento Rosno* (Akcentološko izučavanje japanskog jezika). Tokio: Hosei daigaku šupankjoku, 1951.

Tođo M. *Kokugogaku šinko* (Nova izučavanja u japanologiji). Tokio: 1968.

Ljiljana R. Marković

TRANSCRIBING JAPANESE ONOMASTICAL TERM INTO SERBIAN LANGUAGE

Summary

Although, in view of the high degree of mutual compatibility existing between phonological systems of the two languages in question there does not seem to be any room for emergence, or indeed, for survival of any endogenous transcriptional problems as such, these have, in actual fact arisen and perpetuated.

Reasons for this have been identified as mainly stemming from unenlightened and thoroughly inadequate transliterations from English, French, Russian and other national transcribing systems, themselves geared towards a phonetic rendering of Japanese names on view of the particular indigenous properties of their respective languages.

A transcription pattern more desirable from the point of view of our language has been outlined in this paper, with Japanese sounds rendered with the help of the Japanese officially recommended scientific transcription values, instead of the original Japanese writing symbols. This has been done with a view to avoiding the unnecessary technical difficulties.

The suggested transcription pattern would, it is hoped, help introduce orderliness and uniformity in the field of Japanese onomastics as transcribed and used in our language, with a proviso that we have here been concerned with the so-called broad transcription (mass-media etc), exclusively.

For, broad transcription is the only kind of transcription subject to various orthographic and other rules of the host language, and therefore, the only type of transcription of interest bearing in mind the proessed aims of this Conference.

Key words: Japanese language, Serbian language, Russian language, transcription, Japanese toponymy, proper name.